

Sıra No 143 e ilâve

Estern telgraf kumpanyasile münakit mukavelenin feshi ile (Imperial and international cummunications limited) şirketi ile bir mukavele akti hakkında 1/223 numaralı kanun lâyihası ve Bütçe encümeni mazbatası

Bütçe encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Bütçe encümeni
M. No. 141
Esas No. 1/223

4 - VI - 1932

Yüksek Reisliğe

Londrada kâin Estern telgraf kumpanyasile münakit 1 mayıs 1927 tarihli mukavelenamenin feshile yerine bu kumpanyanın yine Londrada kâin Markoni telsiz kumpanyasile birleşerek her ikisinin (Imperial and international communications limited) unvanile vucude getirdikleri kumpanya ile İstanbulda bir alıcı ve bir verici telsiz istasyonları tesisine ve bunun şeraitine dair bir mukavele aktine mezuniyet verilmesi hakkında olup Umumî heyetin 12 - V - 1932 tarihli inikadında encümenimize havale buyurulan kanun lâyihası ile esbabı mucibesi ve merbutu mukavelename projesi Dahiliye vekili Şükrü Kaya ve Posta, telgraf ve telefon umum müdürü Fahri Beyefendiler hazır buldukları halde encümenimizce de mütalea ve tetkik edildi.

Evvelki mukavelename mucibince kablo ile icra edilmekte olan muhaberatın yeni bir mukavele ile İstanbulda tesis edilecek telsiz istasyonları vasıtasile icrasında encümenimizce de faydalar görülmektedir. Bu faydalar esas itibarile şimdiye kadar memleketimizde Estern kumpanyasının idare etmekte olduğu kablodan geçirilmek suretile icra edilen muhaberatın doğrudan doğruya Hükûmetin elinde bulunacak telsiz istasyonları vasıtasile icrası ve keza şimdiye kadar kablodan geçen telgraflardan mütevassıt memleketlerin kelime başına aldıkları ücretlerin artık doğrudan doğruya telsiz ile muhabere imkânından dolayı aralarında yarı yarıya taksim edilmek üzere Hükûmet ile kumpanyaya kalması ve bu suretle Hazineye senevi yüz kırk bin lira kadar tahmin edilen bir varidat fazlası temini ve mevcut kablo tesisatının memleketimize ait olan ve merbut mukavele projesinde gösterilen kısımlarının Hükûmete terkedilmesi ve bu kısım kablo tesisatını da Hükûmetin ayrıca ve müstakillen kendi hesabına kullanabilmesidir.

Kumpanyanın bedelini beş senede ve beş taksitte faizsiz olarak almak üzere tesisini deruhde eylediği mezkûr istasyonlar için istediği 632 270 altın frank bedele gelince, Umumî müdür Fahrâtin Bey tarafından verilen izahata nazaran bunun umumî bir münakasa açılmak suretile tekarrür ettirilmiş bir bedel olmayıp zikredilen İngiliz kumpanyasından başka Telefungen kumpanyası namına Şimens şirketinden ve bir Fransız şirketinden de teklifler alındığı ve Simens şirketinin siparişin itasından itibaren üç senede muhtelif taksitlerde alınmak üzere 122 000 dolar istediği ve bu fiatın İngiliz şirketinin fiatına muadil bir fiat olduğu, maamafih Simens şirketinin teklifnamesinde teklifi muvafık görülmediği takdirde müzakere ile tebdili kabil olduğunda ilâvten beyan eylediği ve bu iki şirketin teklifleri 20 kilovat tâkatını haiz istasyonları istihdaf eylediği halde Fransız şirketinin 15 kilovatlık istasyonlar teklifinde bulunduğu ve bunun için de İngiliz ve Alman kumpanyalarının istedikleri fiatlardan daha fazla olmak üzere takriben 273 000 türk lirasına teka-

bül eden 3 273 000 kâğıt frank istediği ve İngiliz şirketinin Hükûmete terkedeceği kablo tesisatı kıymeti de nazarı dikkate alındığı takdirde Alman ve Fransız şirketlerinin istedikleri bedellerin İngiliz şirketininkine nazaran daha yüksek olduğu ve diğer taraftan telsiz mühendisi Mazhar Bey tarafından verilen raporda Markoni sisteminin gerek yedek eşyasının mebzuliyeti ve gerek tamamen elektrikli olup mihaniki kısımları olmaması itibarile diğer sistemlere faik olduğunun beyan edildiği ve mezkûr İngiliz kumpanyasının tesisatının Markoni sistemi üzerine olacağı ve bu sistemde tesisat yapacak başka kumpanya bulunmadığı ve bu itibarla zikrolunan Alman ve Fransız şirketlerinin de dahil olabileceği umumî bir münakasa açılmasına veyahut bu iki şirketten yeni teklifler talebine lüzum görülmeyip işin müzayede ve münakasalar hakkındaki kanunun derpiş ettiği veçhile ve sisteminin rüçhaniyeti dolayısıyla yedi vahitte telâkki edildiği ve İngiliz kumpanyasının teklif eylediği 632 270 altın frankın muvafık görülerek tekrâr ettirilmiş bulunduğu anlaşılmıştır .

Aranılan evsafi itibarile işin yedi vahitte olduğu beyan edilmesine ve binaenaleyh başka fiatlarla mukayese imkânı görülememesine nazaran aynı tesisatı aynı şerait dairesinde daha aşağı bir bedel ile vücade getirmek kabil olup olmayacağı encümenimizce bittabi tayin edilememktedir. Bu sebeple tesisatın, Hükûmetçe mutedil ve muvafık görülen 632 270 altın frank mukabilinde ve esas itibarile projesi merbut mukavele şeraiti dairesinde ve bir de bu işin yedi vahitte görüldüğüne dair usulü dairesinde verilmemiş olduğu anlaşılan bir karar İcra Vekilleri Heyetince verilerek mevcut bir muamele resmiye noksanı ikmal edildiği takdirde ve bu şarta muallâk olmak üzere zikrolunan İngiliz kumpanyasına ihalesini Heyeti umumiyenin takdirine mütevakıf görmekteyiz.

Bundan başka, encümenimiz projesi merbut mukavelenamede teferruat kabilinden zirdeki tadilatın icrasını münasip görmektedir :

1 - Mukavelenamenin üçüncü maddesinin « kumpanya, bu mukavelenamenin devamı müdetince, Türkiye memleketleri için kendisine tevdi edilecek bütün telgrafnameleri ve keza Türkiye transitile geçmeğe müsait olan Türkiyeden ileri memleketlere ait bulunan muhaberati telsiz irtibatından geçirmeği taahhüt eder » diye olan (B) fıkrasındaki « telsiz irtibatından geçirmeği taahhüt eder » ibaresinin bir « bu » ilâvesile « bu telsiz irtibatından geçirmeği taahhüt eder » şeklinde tadili,

2 - Mukavelename projesinin 17 inci maddesi mucibince « idarenin malı olacak » tabirile Estern kumpanyası tarafından Hükûmete terkedilecek olan kablo tesisatının Estern kumpanyasının bunun mukabilinde tazminat istemeğe hakkı olmamak şartile idareye terkedileceğine dair mezkûr maddeye bir fıkra ilâvesi,

3 - Mukavele projesinin 19 uncu maddesinin « bu mukavelenin teşcil rûsumu veya mukavelenameye ilsak edilecek pullar bu merasimi yaptıracak olan tarafın uhdesine ait olacaktır » diye olan ibaresinin « bu mukavelenamenin teşcil rûsumu kumpanyaya ait olacak ve mukavelenameye ilsak edilecek damga pulları hakkında da damga kanunu ahkâmı tatbik olunacaktır. Kumpanyanın Türkiye haricinde yaptıracığı teşcil rûsumu ve mukaveleye ilsak edilecek pullar keza kumpanyaya ait olacaktır » suretinde tadili.

Bu tadilatın yapılması mütaleası ile keyfiyet heyeti umumiyesi itibarile de Yüksek Meclisin takdirine arz olunur.

Reis Gümüşane H. Fehmi	Reis V. Konya	Bu M. M. Sivas M. Remzi	Kâ. Tokat Süreyya	Konya K. Zaim	Çorum Mustafa
Bursa Dr. Galip	Erzurum Aziz	Giresun Kâzım	Isparta Mükerrem	Niğde Faik	